

**Література:**

1. Высоцкая Н. Транскультура или культура в транс? // Вопросы литературы. – М., 2004. – № 2. – С. 3–24.
2. Гуменюк Т. К. Постмодернізм як транскультурний феномен. Естетичний аналіз: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 09.00.08 / Т. К. Гуменюк; Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 38 с.
3. Княжич Д. Харукі Муракамі: від сямісену до саксофону / Дмитро Княжич // Літакцент: альм.: сучас. л-ра. в полі твого читання; Вип. 2. – К., 2008. – С. 192–194.
4. Надута Т. В. Транскультурна модель сучасної сіно-американської літератури: теоретичний аспект / Т. В. Надута // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». – 2012. – № 1 (3) – С. 133–139.
5. Глостанова М. В. Транскультурація як модель соціокультурної динаміки і проблема множинної ідентифікації / М. В. Глостанова // Вопросы социальной теории. Альманах-ежегодник. 2011. Том V. Человек в изменяющемся мире: Проблемы идентичности / Под ред. Ю. М. Резника и М. В. Глостановой. – М.: Изд-во Независимого института гражданского общества, 2011. – С. 126–148.
6. Dagnino A. Transcultural Writers and Transcultural Literature in the Age of Global Modernity / A. Dagnino // <http://fhrc.edu.au/transnational/home.html>
7. Epstein M. Transculture. A Broad Way Between Globalism and Multiculturalism / M. Epstein // The American Journal of Economics and Sociology. – January 2009. – Volume 68 (Issue 1). – P. 327–351.
8. Murakami H. The Second Bakery Attack // The Elephant Vanishes / stories by Haruki Murakami: translated from the Japanese by Alfred Birnbaum and Jay Rubin. – New York: A Division of Random House Inc., 1993. – P. 25–33.

УДК 821.131.1-31:159.922.73

**І. Б. Кушнір,**

Львівський національний університет ім. І. Франка, м. Львів

**СВІТ ДИТИНСТВА У РОМАНІ Н. АММАНІТИ «Я НЕ БОЮСЬ»**

*У статті досліджено проблему дитинства у романі Н. Амманіті «Я не боюсь», коли відбувається перше зіткнення дитини зі світом дорослих. Дисгармонійність світу виявляється у творчості Н. Амманіті у темах насильства, страждання, незахищеності дитини, що робить її персонажем активним та борцем за життя. Суб'єктивізоване нарративне Я дитини відбиває катастрофічність світовідчуття XXI ст., шукає порятунку у дорослих, але знаходить силу протистояти злу у світі тільки у своїй чистій душі. Визначені формальні ознаки роману Н. Амманіті: візуальність, композиційна довершеність, гострий конфлікт для показу ніби із середини складної емоційно-психологічної ситуації, в якій опиняється персонаж. Роман «Я не боюсь» своєю назвою дає відповідь дитини на виклик світу. Він стоїть поруч з кралицями зразками творів про дитинство і проблеми дитини XXI ст. А. Гавальди «35 кіло надії», А.-С. Брасм «Я дихаю».*

**Ключові слова:** образ дитини, дитинство, архетип батька.

*В статті изучена проблема детства в романе Н. Амманити «Я не боюсь», когда ребенок впервые сталкивается с миром взрослых. Дисгармоничность мира проявляется в творчестве Н. Амманити в темах насилия, страдания, незащищенности ребенка, что делает его персонажем активным и борцом за жизнь. Субъективизированное нарративное Я ребенка отображает катастрофичность мироощущения XXI века. Он ищет спасения у взрослых, но находит силы противостоять злу в мире только в своей чистой душе. Определены формальные признаки романа Н. Амманити: визуальность, композиционное единство, острый конфликт для показа как-бы изнутри сложной эмоционально-психологической ситуации, в которой находится персонаж. Роман «Я не боюсь» своим названием дает ответ ребенка на вызов мира. Он занимает место возле наилучших образцов прозы о проблеме детства в XXI веке: А. Гавальда «35 килограмм надежды», А.-С. Брасм «Я дышу».*

**Ключевые слова:** образ ребенка, детство, архетип отца.

*In the article the problem of the childhood in the novel «I'm not afraid» by N. Ammaniti is studied. The author shows the particular situation when the child comes into collision with the world of adults for the first time. The lack of harmony in the world reveals itself in the works of N. Ammaniti in the main themes of violence, suffering and vulnerability of a child. That's why he became an active character who fights for life. During the period of childhood there is still a strong connection between a child and Nature. The narrative subjectified child's «I» reflects the catastrophic world-view of the XXI century. He searches for salvation at adults, but he can only find forces to resist the evil in the world in his own pure soul. The formal peculiarities of the novels by N. Ammaniti are defined: visuality, unity of composition, burning conflict to show as if from within a difficult emotional and psychological situation in which the character is found. This novel by N. Ammaniti by its title «I'm not afraid» gives the child answer to the challenge of the world. The studied novel is rated between the best examples of literature on child's problems and childhood such as «35 kilos of hope» by A. Gavalda, «I can breathe» by A.S. Brasam. Unfortunately there is no translation into Ukrainian of novels by N. Ammaniti. This writer remains quite unknown to Ukrainian audience. This fact shows the topicality of this research.*

**Keywords:** image of a child, childhood, archetype of father.

Ім'я Нікколо Амманіті у сучасній італійській літературі згадується поряд із М. Мандзантіні та А. Барікко. До найвідоміших творів належать романи «Я і ти», «Я не боюсь», «Як велить Бог», відзначений премією значною італійською премією Стрега 2007 р. У засобах медіа прізвище молодого автора часто вживається зі словами талановитий, прогресивний, вражаючий. Його популярності сприяли екранізації його творів: це шість фільмів, знятих відомими режисерами. Романи та оповідання перекладені усіма європейськими мовами, проте, на жаль, ще не маємо українських перекладів.

Доцільно розпочати статтю з огляду головних творів Н. Амманіті. Він дебютував збіркою оповідань з символічною назвою «Бруд» 1996 р. про проблеми суспільства ХХ ст.: наркотики, жорстокість, мафія, вбивства. Перший роман «Жабри» (1997) про пригоди у Індії підлітка із складною раковою пухлиною став пробою пера. Він залишився непоміченим на літературному горизонті, хоча текст став основою сценарію фільму Франческо Раньєрі-Мартінотті 1999 р. У 1995 році Н. Амманіті разом зі своїм батьком, відомим психіатром та викладачем римського університету «Ла Сапєнца», Массімо Амманіті опублікував есе «В ім'я сина», де йдеться про проблеми перехідного віку та дослідження стосунків між батьком та сином. Це важлива публікація, оскільки ця тема стає предметом зображення у його романах [2]. 1996 року одне з оповідань Н. Амманіті у співпраці з Луїзою Бранкаччо увійшло до збірки «Молоді канібали», що закріпило його позицію серед молодих італійських авторів нової хвилі італійської прози. Слава прийшла з виданням роману «Я не боюсь» у 2001

році. Безперечно, цей твір став знаковим у його творчості, оскільки проблема дитини тут стоїть надзвичайно гостро і показана під дуже особливим кутом зору. 2003 року італійський кінорежисер Габріеле Сальваторес зняв фільм, що був нагороджений премією за найкращий сценарій. Підліток як головний персонаж з'являється у глибокому психологічному романі «Я заберу тебе з собою» (1999), де провідним є мотив самотності та загубленості дитини у світі, що призводить до катастрофи та ненавмисного вбивства. Дванадцятилітній П'єтро Морроні знаходить співчуття у сорокалітнього Граціано з чистою душею дитини. У романі «Як велить бог» (2006) продовжується аналіз стосунків батька і сина. Персонажі Ріно та Крістіано Дзено знаходять порозуміння між собою через пройдені випробування життям: це роман про довіру між батьком і сином, що проходить випробування злочинном. Роман 2010 р. «Я і ти» висвітлює стосунки підлітка зі зведеною сестрою-наркоманкою. Лоренцо стає єдиним, хто намагається допомогти дівчині у боротьбі з цієї страшною недугою. Роман «Хай буде свято» (2009) є сатирою на італійське життя (*dolce vita*) епохи С. Берлусконі. Н. Амманіті подає критичне бачення самого себе в образі письменника Франческо Чіба. Як бачимо, підліткова проблематика є однією з провідних у романній творчості Н. Амманіті.

Відсутність ґрунтовних досліджень про творчість цього італійського письменника (можна зазначити лише статтю А. Ямпольської) та аналізу роману «Я не боюсь» спонукали до обрання цієї теми для дослідження.

Роман «Я не боюсь» займає особливе місце у літературі про дітей та дитинство: автор говорить про дружбу, милосердя, благородність і підлість, добро і жорстокість у абсолютно новий спосіб. Книга написана сильно і страшно як новели В. Стефаніка «Новина» чи «Кленові листочки». Страшно тому, що викрадення дитини з метою отримання викупу у Південній Італії не є вигадкою автора, такі факти часто висвітлюються у засобах медіа. Сюжет трилера слугує для розкриття внутрішньої чистоти дитини. Головний персонаж сам розповідає цю пережиту історію, що робить зображену подію абсолютно вражаючою.

Автор вибрав для зображення момент дорослішання: різкий перехід від дитинства до підліткового віку. Щодо своїх персонажів-підлітків Н. Амманіті зауважує, що цей вік цікавий для нього як «етап переходу, трансформації духу і тіла, прощання зі світом дитинства і перехід у дорослий світ» [2]. Тоді ж стосунки між батьком і сином проходять період випробування, це час позбавлення архетипного батьківського авторитету і вибір свого шляху.

Дія твору відбувається 1978 р. у віддаленому італійському селі. Головний персонаж дев'ятирічий Мікеле Амітрано граючись з друзями потрапляє у закинтий будиночок, біля якого є невелика яма. Там на його здивування знаходиться хлопчик його віку на ланцюгу, щоб унеможливити його втечу. Мікеле починає дбати про цього хлопчика, стає його розрадником і другом, приносить йому їжу. Мікеле не так сильно лякає ця страшна «знахідка» у ямі, як пошук відповіді на питання хто це вчинив і чому. Випадково з телепередачі стає відомо, що цього Філіппо викрали з метою отримання викупу. Серед викрадачів – батько Мікеле.

Мікеле бачить свого батька не люблячим і турботливим, а втіленням зла. Цей кул зору настільки незвичний, що він не вірить те, що батько злочинець. У його дитячому світі батько є носієм позитивних цінностей. Пізніше батько пояснить, що він прагнув «жити по-людськи», краще забезпечити свою сім'ю у такий спосіб. Його мета не може бути виправдана обраним засобом для її досягнення. Він трансформується в образ чорного чоловіка-викрадача: «*Мікеле, ти не повинен виходити з дому ніччю, – завжди говорила мама. – В темноті ходити Чорний чоловік, який хвтає дітей і продає їх цыганам*». Папа был чорным человеком» [1, с. 92]. Його настанови не співпадають з його вчинками: «*Так вот, ты никогда не должен говорить неправду. И не должен поливать грязью других. Нужно всегда говорить только правду, особенно тем, кто младше тебя. Правду всегда. Перед лицом людей, Бога и самого себя, понял?*» [1, с. 94].

У світі Мікеле на найвищому шаблі ієрархії перебував батько, поруч з Богом. Проте вони його не чули: ні батько на землі, ні Бог на небі: «*Каждый год, который посылал Бог, в мой день рождения и на Рождество, я просил папу и детского Бога подарить мне футбол, но безрезультатно: никто из этих двоих меня не слышал*» [1, с. 137].

Мікеле шукає себе і своє місце у світі, ставить питання і шукає на них відповіді: «*Почему осы строят гнезда? Кто их научил это делать? Они знают. Это их природа*», – объяснил мне папа, когда я его спросил. <...> *А какая моя природа? Что умею делать я?*» [1, с. 181].

Загострене відчуття добра і зла, справедливості показано у епізоді зради друга Сальваторе. Тільки йому Мікеле може довірити страшну таємницю, та Сальваторе її розповідає іншим. «*У меня все болело: разбитое колено, ребра, рука. Но сильнее всего – сердце. Сальваторе разбил его. Он был моим лучшим другом. Однажды на ветке нашего дерева мы даже поклялись в вечной дружбе. Мы всегда возвращались из школы вместе. Если один выходил раньше, то ждал другого. Сальваторе меня предал*». [1, с. 153]. Мікеле також відчіває себе зрадником: «*Я поступил хуже Иуды, который променял Иисуса на тридцать серебряников*» [1, с. 141], бо він розповів таємницю другу в обмін на футбольну команду.

Для розуміння життєвих вартостей і внутрішнього потенціалу хлопчика використаний символічний образ ящірки. Він виконує дитяче парі пройти по розваленій стіні уявляючи себе ящіркою. Ця тварина має дивовижну здатність до самовідновлення. Вона є символом смерті і відродження у римській міфології. У африканських племен ящірка є знаком пошуку компромісу у складній ситуації. Для Мікеле вона демонструє те, що людина повинна шукати гармонію у собі, так само, як і сили для боротьби з собою через щоразу нове відродження. «*Ящерицы, когда не могут спастись бегом и чувствуют, что их вот-вот схватят, разевают пасть, надуваются и шипят, стараюсь напугать тебя, потому что они сами тебя боятся, ты огромный, и последнее, что им остается, – попытаться спастись. А вдруг тебе неизвестно, что они добрые, что ничего плохого не делают и ты их не тронешь*» [1, с. 195].

Співвідношення реального світу з демонічно-фантастичним виявляється у епізоді з страшними монстрами, що введені у текст для підкреслення жорстокості людини. Боячись вигаданих монстрів Мікеле вступає у боротьбу з набагато страшнішими від них – реальними викрадачами дітей. Для хлопчика світ фантастичний співіснує з реальним. Він вчиться перемагати свій страх стаючи на боротьбу з реальною небезпекою, виявляючи сміливість та стійкість.

Ведмеді-полоскуни належать до образів демонічного світу, що лякають дітей, звідси цікаве підкреслення головного лейтмотиву роману: навіть монстри бояться реальних викрадачів дітей, що тримають заручників у нелюдських умовах. «*Медвежата-полоскуны кусаются, потому что боятся людей*» [1, с. 79], – вважає викрадений Філіппо. Свого викрадача він бачить у образі Володаря черв'яків, а Мікеле він сприймає як ангела: «*Ты – мой ангел-хранитель*» [1, с. 80].

Зіткнення зі злом у світі наштовхує Філіппо на думку: «*Мир – это место, полное ям, в которых живут умершие. И луна тоже вся в ямах, в которых другие умерли*» [1, с. 115].

Важливим є епізод роману, де розповідається про символічний сон – знак відсутності любові до ближнього, занепад моралі та духовності у світі. У порівнянні з дітьми дорослі програють у вияві доброти та людяності. Роман змушує задуматися про те, чи добре знаємо своїх рідних і близьких, та й людей загалом. Він ставить питання про те, що можемо

очікувати від них в екстремальній ситуації: «Мне приснился дурной сон. Иисус сказал Лазарю: встань и иди. Но Лазарь не встал. Встань и иди, повторил Иисус. Но Лазарь даже и не собирался воскресаться. Иисус, который походил на Северино, привозившего нам воду в автоцистерне, разгневался. Невообразимо! Когда Иисус говорит: встань и иди, ты должен сделать это, особенно если ты мертвый. А Лазарь, напротив, лежал пластом и не воскресался. Тогда Иисус принял трясти его, словно куклу, и Лазарь встал и вцепился ему зубами в горло. Оставь в покое мертвых, говорил он окровавленными губами. Я открыл глаза весь в поту» [1, с. 44]. Цей сон стимулює Мікеле піти на допомогу викраденому хлопчику. Автор говорить про те, що зло реальне: батько може виявитися злочинцем, друг – ворогом, сусід – зрадником. У цій складній ситуації батько виявляється слабким, а син – сильним, подаючи приклад відваги і мужності для дорослих. Згідно жеребкування батько повинен вбити ув'язненого Філіппо.

Розв'язка історії є трагічною: Мікеле рятує друга від смерті, коли дізнається, що його йдуть вбивати, сам міняється з ним місцями і не встигає вилізти з ями. Батько стріляє у сина у темряві при спробі втечі. бо вважає що це Філіппо. Така страшна розплата за вчинений гріх щодо будь-якої беззахисної дитини. Майже біблійними словами завершується історія: «И был папа. И был я» [1, с. 220].

Руйнування впорядкованого світу дитинства з позитивними образами дому, батька, матері є реальністю XXI століття.

У романі персонаж дійшов до такого висновку: «Монстров не существует. Надо бояться людей, а не монстров», – як це говорив йому батько [1, с. 55].

Дисгармонійність світу виявляється у творчості Н.Амманіті у темах насильства, страждання, незахищеності дитини, що робить її персонажем активним та борцем за життя, його найкращі цінності. Суб'єктивізоване нарративне Я дитини відбиває катастрофічність світовідчуття XXI ст., шукає порятунку у дорослих, але знаходить силу протистояти злу у світі тільки у своїй чистій душі. Незважаючи на моторошні візуалізовані оповіді про жорстокість людини романи Н. Амманіті мають оптимістичний відкритий кінець. Приклад вчинків дитини є шляхом до очищення від бруду і зла дорослих. До формальних ознак роману Н. Амманіті відносимо візуальність, композиційну довершеність, гострий конфлікт для показу ніби із середини складної емоційно-психологічної ситуації, в якій опиняється персонаж.

Роман «Я не боюсь» має широку читачку аудиторію: він справляє однаково сильне враження на всі вікові групи. Він однаково простий та складний одночасно: поставлена проблема є надзвичайно актуальною. Добрий, чистий і благородний дев'ятирічний хлопчик протистоїть світу зла і насильства. Автор майстерно показав сприйняття світу очима дитини. Н. Амманіті написав чудовий твір про перемогу вічних цінностей, ще не втрачених дитиною, над світом дорослих. добро, що збереглося у чистій душі дитини, врятує світ – такий висновок хочеться зробити після прочитання. Роман «Я не боюсь» своєю назвою дає відповідь дитини на виклик світу. Він стоїть поруч з кращими зразками творів про дитинство і проблеми дитини XXI ст. А. Гавальди «35 кіло надії», А.-С. Брасм «Я дихаю».

Загалом творчість Н. Амманіті потребує свого дослідника та перекладача українською мовою.

#### Література:

1. Амманити Н. Я не боюсь / Никколо Амманити. – М. : Махаон, 2005.
2. Ямпольская А. В ожидании большого итальянского романа. Творчество Никколо Амманити / Анна Ямпольская [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/voplit/2010/5/ia18.html>

УДК 82.1.111-32.09(73)

**А. В. Левченко,**

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

### РОЗУМІННЯ, ЩО РОЗПРЕДМЕЧУЄ, ЯК ГЕРМЕНЕВТИЧНА ТЕХНІКА СПРИЙНЯТТЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАНЬ ГРИГІРА ТЮТЮННИКА)

*У статті надаються визначення поняттям техніка сприйняття художнього тексту, розуміння, що розпредмечує, розглядаються сучасні підходи до їхнього трактування. Подається теоретичний матеріал та характеризується техніка розуміння, що розпредмечує. Проаналізовано особливості реценції художнього тексту при використанні техніки на прикладі оповідань Григора Тютюнника та визначено характерні риси творів письменника, які сприяють роботі зазначеної техніки.*

**Ключові слова:** техніка сприйняття художнього тексту, розуміння, що розпредмечує.

*В статье представлены определения понятий техника восприятия художественного текста, распределенное понимание. Рассмотрен теоретический материал и краткая характеристика, посвященная технике распределенного понимания. Проанализированы особенности реценции художественного текста при использовании техники на примере рассказов Григора Тютюнника и определены характерные черты произведений автора, которые способствуют работе указанной техники.*

**Ключевые слова:** техника восприятия художественного текста, распределенное понимание.

*There are presented definitions of the following terms: technique of belles-lettres fiction's perception and subject-rebuilding understanding in the article. The author of the article gives some theoretical information, points out the characteristic of the technique of subject-rebuilding understanding and emphasizes the special features of its usage by the recipient. There are analyzed the peculiarities of the perception by using the technique by the examples of the short stories by Hryhir Tiutiumnyk. The author of the article points out the peculiar features of subject-rebuilding understanding that are supposed to help the reader to understand the suggestive content of the text.*

**Key words:** technique of belles-lettres fiction's perception, subject-rebuilding understanding.

Вивчення проблем художнього сприйняття творів мистецтва слова є одним з найбільш плідних напрямків теорії літератури останнього часу. Літературний твір розкриває себе у складній взаємодії автора, тексту та читача, а отже, інтерес до вивчення процесу сприйняття базується на дослідженні багаторівневих відношень у самому тексті.

Існує велика кількість наукових напрямів, що досліджують та розробляють проблеми читачького сприйняття, одним з них є філологічна герменевтика. Філологічне осмислення різноманітних герменевтичних практик має особливе практичне значення. По-перше, філологічна герменевтика завжди виконувала функцію теоретичного забезпечення практичної